

VODIČ ZA OPSTANAK

Priredio i preveo

Milan Miletić

Bukefal | 2020

SADRŽAJ

Dvanaest pravila opstanka	13
---------------------------------	----

OPSTANAK U PRIRODI

Osmatranje prirode	23
Opstanak u divljini	31
Osnovni uslovi za opstanak 32 Postupci onih koji prežive 32 Planovi za opstanak 34 Lični pribor za opstanak 37 Pribor za hitnu pomoć u vozilu/avionu 39	
Voda	39
Značaj vode za opstanak 39 Načini za dobijanje vode 41 Prečišćavanje vode 47	
Zaklon	48
Toplota	52
Hrana	55
Ishrana u prirodi 55 • Prioriteti u ishrani 56 • Kako uloviti životinju pomoću zamke? 57 • Klanje životinja 65 • Priprema i kuvanje divljači 65 • Čuvanje mesa 66 Jestive biljke 68 • Biljke koje treba izbegavati 68 • Kako proveriti koje su biljke jestive? 69 • Neke uobičajene vrste jestivih biljaka 70 • Jestivi proizvodi insekata na biljkama 73	
Orijentacija	73
Pomoću časovnika 74 Bušmanski metod 74 Metod raširene šake 75 Senka štapa 75 Metod Južnog krsta (noću) 76 Navigacija noću bez kompasa 77	

Postupanje u nepredviđenim okolnostima	77
Kako postupiti ako se izgubite 77 Elektronska pomagala 78 Signali za nepredviđene okolnosti 78 Bezbedno pešačenje 82 Ponašanje u okolnostima šumskog požara 83	
Prelaženje rečica i reka	85
Procene 85 Metode za prelaženje potoka i reka 86	
Prva pomoć	88
Stanje 89 Osnovna pomoć 90 Frakture 91 Frakture kičme 91 Uganuća/iščašnja 92 Povrede glave 92 Opekotine 93 Krvarenje 94 Bol 94 Histerija 94 Gušenje 95 Ujed insekta 95 Ujed zmije 96 Posekotine i oderotine 97 Žuljevi 97 Trnje 97 Šta možete da učinite za svoje noge? 98 Postupanje s povređenima 98 Hipotermija 98 Promrzline 99 Hipertermija 99 Gubitak soli 100 Kako postupati kad dođe do smrti? 101 Kako postupati s telom umrlog? 101	
Orijentacija na terenu.	102
Čitanje mape 102 Izrazi koji se koriste pri čitanju mape 104 Orijentacioni plan 106 Karton orijentacionog plana 107 Koordinatna mreža 109 Određivanje razdaljina na mapi 110 Kompasne tačke 110 Tačke severa 112	
Kompas za orijentaciju.	113
Magnetne varijacije 114 Obrisne linije (izohipse) 115 Crtanje sekcije 116 Izračunavanje vremena za pešačenje 117 Podešavanje kompasa za kretanje po magnetnom azimutu 117 Izračunavanje azimuta 118 Povratni azimut 118 Promena pravca radi izbegavanja prepreke 118 Kompasne greške 119 Kompasna resekcija 120 Sistem za globalno pozicioniranje 120	

TEHNIKE PREŽIVLJAVANJA U OPASNIM SITUACIJAMA

Kako izbeći udar groma? 125 | Kako se postaviti prema razjarenom biku? 128 | Kako postupiti ako se na vas obruši kabl visokog napona? 129 | Kako se poroditi u taksiju? 131 | Kako se spasti medveda? 133 | Kako se izbaciti iz automobila koji tone? 136 | Kako se spasti pčela ubica? 138 | Kako se spasti živog peska? 140 | Kako se odbra-

niti od ajkule? 142 | Kako se domoći površine ako vam se boca za ronjenje prazni? 144 | Kako prepoznati bombu? 146 | Kako skočiti u reku s mosta ili litice? 149 | Kako iskočiti iz automobila u pokretu? 151 | Kako prizemljiti avion? 152 | Kako s motora uskočiti u automobil? 156 | Kako automobilom izvesti brz zaokret za 180°? 158 | Kako izvesti traheotomiju? 160 | Kako preživeti napad zmiје otrovnice? 162 | Kako preživeti brodolom na moru? 165 | Kako preživeti lavinu? 168 | Kako preživeti zemljotres? 170 | Kako preživeti ako ste na liniji vatre? 173 | Kako preživeti ako vam se padobran ne otvori? 176 | Kako preživeti ako se izgubite u pustinji? 177 | Kako preživeti ako se izgubite u planinama? 183 | Kako primiti udarac? 186 | Kako postupati s ranom od metka ili noža? 188 | Kako postupati s prelomom noge? 191 | Kako postupati s promrzlinama? 193 | Kako upotrebiti defibrilator za obnavljanje otkucaja srca? 195 | Kako umaći aligatoru? 197

NA PUTOVANJIMA

Predgovor s četiri lekcije	201
Uvod	205

Opšta strategija za putovanje 207 | Gestikulacija koju treba izbegavati 207 | Kako napraviti skrovište u snegu? 210 | Kako uloviti ribu bez štapa za pećanje? 212 | Kako se uzverati iz bunara? 214 | Kako zauzdati pomahnnitalu kamilu? 216 | Kako spustiti avion na vodu? 217 | Kako preći reku punu pirana? 221 | Kako postupati s tarantulom? 222 | Kako se izbaviti iz automobila koji visi na ivici litice? 225 | Kako se izbaviti iz prtljažnjika automobila? 226 | Kako umaći ako ste vezani? 228 | Kako pronaći vodu na pustom ostrvu? 230 | Kako se orijentisati bez kompasa? 231 | Kako osujetiti prevaranta? 233 | Kako iskočiti iz voza u pokretu? 236 | Kako skočiti s krova na krov? 238 | Kako se osloboditi nekog ko vas prati? 239 | Kako napraviti klopku za životinje? 242 | Kako proći kroz minsko polje? 245 | Kako prečistiti vodu? 248 | Kako se probiti kroz ogradu? 249 | Kako ukloniti pijavicu? 251 | Kako zaustaviti automobil bez kočnica? 254 |

Kako zaustaviti odbeglog konja? 256 | Kako zaustaviti odbegli putnički voz? 257 | Kako preživeti pad na šine podzemne željeznice? 260 | Kako preživeti požar u višespratnom hotelu? 261 | Kako preživeti otmicu? 264 | Kako preživeti pljačku? 266 | Kako preživeti pobunu? 266 | Kako preživeti razornu plimu? 269 | Kako preživeti pešчанu oluju? 271 | Kako preživeti pad preko vodopada? 272 | Kako preživeti cunami? 273 | Kako preživeti erupciju vulkana? 275 | Kako preživeti udes aviona? 276 | Kako preživeti u liftu koji se stropoštava? 279 | Kako preživeti ledenu vodu? 281 | Kako preživeti kad se izgubite u džungli? 283 | Kako preživeti propadanje kroz led? 286 | Kako postupiti pri ubodu škorpiona? 287 | Kako pratiti lopova? 289 | Pet važnih vrsta čvorova 290 | Kako postupiti s amputiranim rukom ili nogom? 291 | Kako na žici preći između dve zgrade? 294 | Kako voziti kroz područje s izlivenim opasnim hemikalijama? 296 | Kako pobeći od pomahnitalog nosoroga? 298 | Kako se spasti džinovskog oktopoda? 299 | Kako se osloboditi pobesnelog gorile? 301 | Kako se spasti vatrenih mrava? 303 | Kako pasti niz stepenište? 304 | Kako osloboditi nogu iz klopke za medveda? 305 | Kako prizemljiti paraglajder na granici vetrova? 307 | Kako prizemljiti helikopter ako mu motor otkáže? 309 | Kako ostaviti trag spasiocima ako se izgubite u bespuću? 312 | Kako nadmudriti čopor vukova? 314 | Kako izbeći davljenje? 315 | Kako se spasti u slučaju srčanog napada? 316 | Kako se na skijama otisnuti preko litice od 40 metara? 317 | Kako se biciklom spustiti niz kamenitu liticu? 320 | Kako zašiti otvorenu ranu? 322 | Kako preživeti nesreću prilikom bandži-skoka? 325 | Kako preživeti pad kroz uličnu rešetku? 327 | Kako preživeti iznenadnu poplavu? 328 | Kako preživeti pandemiju gripa? 331 | Kako preživeti gubitak kontrole nad motorom? 333 | Kako preživeti klizište blata? 335 | Kako preživeti prevrtanje u automobilu? 336 | Kako preživeti stampedo razjarenih slonova? 338 | Kako preživeti ako vas živog sahrane? 340 | Kako preživeti ako ste se nasukali na ledeni breg? 342 | Kako preživeti ako vam automobil naglo skrene niz planinu? 345 | Kako preživeti ako vam je hrana otrovana? 348 | Kako po mečavi preživeti na litici u planini? 350

KAKO PREŽIVETI NUKLEARNI UDAR

Nuklearni udar (23 mita)	355
Korisne informacije	389

UMESTO ZAKLJUČKA

Ko uspeva da preživi, ko umire i zašto?	395
O još nekim pitanjima	401
Završne misli	413

UPOZORENJE! Kad je život u opasnosti ili nevolja kuca na vrata možda nema bezbednih alternativa. Postupanje u slučajevima najgoreg mogućeg scenarija (o čemu je reč u ovoj knjizi), najtoplije preporučujemo – u stvari, insistiramo – jeste da se obratite profesionalno obučanim stručnjacima. **NE POKUŠAVAJTE DA PRE-DUZMETE BILO KOJI OD POSTUPAKA OPISANIH U OVOJ KNJIZI.** Međutim, budući da visokoobučeni profesionalci nisu dostupni uvek kad je život u pitanju, odvažili smo se da stručnjake u različitim oblastima zamolimo da opišu tehnike koje bi, možda, primenili u tim neočekivanim okolnostima.

IZDAVAČ, UREDNIK, AUTORI I STRUČNJACI ODRIČU SE BILO KAKVE ODGOVORNOSTI u slučaju bilo kakvih povreda koje mogu da nastupe kao rezultat primene, pravilne ili nepravilne, informacija iznetih u ovoj knjizi.

Sve informacije u ovoj knjizi potiču direktno od stručnjaka za nastale okolnosti; svejedno, ne jamčimo da su iznete informacije potpune, bezbedne ili tačne, niti ih treba smatrati zamenom za sopstveni zdrav razum i čistu svest. I, konačno, nijedna stvar iz ove knjige ne bi trebalo da se analizira ili tumači tako da narušava prava drugih osoba ili da izazove narušavanje krivičnih zakona i propisa: ostajemo u uverenju da ćete poštovati sve zakone i poštovati svačija prava, uključujući imovinska prava drugih osoba.

Autori

DVANAEST PRAVILA OPSTANKA

Kao novinar, izveštavao sam o nesrećama više od trideset godina. Poslednjih petnaestak godina usredsredio sam se na nesreće na otvorenom, pokušavajući da shvatim ko uspe da preživi, ko umire i zbog čega. Na sopstveno iznenađenje, naišao sam na čudovišnu jednoobraznost u načinu na koji ljudi uspevaju da prežive naizgled nesavladive okolnosti. Decenijama, možda i vekovima, oni koje razdvajaju kultura, geografija, rasa, jezik i tradicija uspevaju da prežive – oni koji su se okrenuli onom što nazivam iskonskim preživljavanjem – a u tom svom nastojanju prolaze kroz istovetne matrice razmišljanja i ponašanja, kroz istovetna preobraženja i duhovna otkrića. I uopšte nije važno da li nastoje da prežive sami u divljini ili se bore s rakom, da li se koprcaju dok prolaze kroz buru razvoda ili se suočavaju s poslovnim krahom – strategija ostaje uvek ista.

Preživljavanje treba da se shvati kao put, kao potraga za vizijom one vrste u koju su se starosedeooci Severne Amerike, kroz obred, upuštali hiljadama godina. Kad se jednom strmoglavite – kad se nađete sami na pučini ili vam saopšte da imate rak – primljeni ste u jednu od najstarijih škola u istoriji. Evo nekoliko stvari za koje sam shvatio da mogu da vam pomognu da položite poslednji ispit.

1. Posmatrajte i verujte. Ne upadajte u onu smrtonosnu zamku da poričete ili imobilizujete strah. Priznajte sebi: zaista ste u nevolji i moraćete da se odatle iščupate sami.

Mnogi ljudi koji su se 11. septembra 2001. zatekli u Svetskom trgovinskom centru stradali su jednostavno zbog toga što su sami sebi rekli da će sve biti u redu. Drugi su paničili. Panika ne znači nezostavno vrištanje i mahnito trčanje u krug. Često jednostavno po-

drazumeva da se ništa ne preduzima. Oni koji prežive ne oblažu istinu šećerlemom, ali takođe ne padaju u beznađe kad se s njom suoče.

Preživeli u okolnostima koje ih zadese vide priliku, čak dobru, koliko god one bile strašne. Pošto prođu kroz tako teško iskušenje, ljudi mogu veoma da se iznenade kad on njih čuju da je to bilo nešto najbolje što im se ikad dogodilo. Viktor Frankl, koji je u Aušvicu i drugim nacističkim koncentracionim logorima proveo tri godine, opisuje utehu žene na samrtni. Kazala mu je: „Zahvalna sam što me je sudbina tako teško pogodila. U svom prethodnom životu bila sam razmažena i nisam ozbiljno shvatala duhovna dostignuća.“

Etape puta za preživljavanje približno se poklapaju s pet etapa umiranja koje je Elizabet Kubler Ros opisala u svojoj knjizi *O smrti i umiranju: poricanje, bes, cenkanje, utučenost i prihvatanje*. U sudbonosnim okolnostima čovek veoma brzo prolazi kroz te etape kako bi prihvatio sopstveni položaj, zatim odlučuje da učini nešto kako bi se spasio. Preživljavanje zavisi od toga da čovek sebi kaže: „U redu, tu sam. To se zaista dogodilo. Sad ću da učinim nešto kako valja da bih se iščupao odatle.“ Da li ćete uspeti ili nećete, na kraju postaje nevažno. Ono što je važno jeste da, *čak i kad pošteno propatite*, date smisao životu koji je pred vama, kakav god da jeste.

2. Ostanite hladnokrvni – iskoristite sopstveni bes. Na početku krize preživeli se ne rukovode strahom; naprotiv, oni ga koriste. Njihov strah često liči na (i pretvara se u) bes, a on ih motiviše i čini da im se čula izoštre. Aron Ralston, planinar koji je sebi odsekao ruku kako bi se oslobodio stene koja ga je zarobila u uskom procepu nekog kanjona u Juti, u početku se uspaničio i počeo da treska i treska ogroman kamen koji mu je zarobio ruku. Međutim, veoma brzo je prestao, duboko udahnuo i počeo da razmišlja o rešenjima. Proveo je pet dana prolazeći kroz faze neophodne da mu postane jasno šta je ono presudno što mora da učini kako bi spasio sebi život.

Kad se Lans Armstrong, šestostruki pobednik Tur d’Fransa, probudio posle hirurške operacije raka na mozgu, prvo je osetio zahvalnost. „Međutim, tad sam osetio drugi talas, talas besa... Bio sam živ, i poludeo sam.“ Kad su ga prijatelji pitali kako se oseća, odgovorio im je: „Sjajno... I drago mi je što je ovako. Drago mi je što su sve opklade protiv mene... Ne znam za drugačiji put.“ To je razmišljanje onog ko je preživeo. A preživeli se takođe dobro snalaze s bolom. Kao biciklista,

Armstrong je imao dugotrajnu obuku u podnošenju bola, čak je naučio i da ga voli. Džejms Stokdejl, pilot ratnog vazduhoplovstva, koji je oboren iznad Vijetnama i proveo osam godina u hanojskom Hiltonu, kako su zvali logor za zarobljenike u kojem se i on obreo, savetuje sve koji žele da nauče kako da prežive: „Čovek treba da pohađa kurs za upoznavanje bola. Treba da upražnjavate bol. U to nema sumnje.“

3. Razmislite, proučite i isplanirajte. Preživeli uspevaju da se brzo organizuju, utvrde rutine i uspostave disciplinu. Kad je Lansu Armstrongu dijagnostifikovan rak, on je svoju borbu postavio tačno onako kako bi organizovao trening pred trku. Pročitao je sve o tome, postavio sebi raspored obuke i okupio sebi tim sastavljen od prijatelja, porodice i lekara kako bi poduprli njegove napore. Takav svestan, usredsređen napor u suočavanju sa smrtnom opasnošću zahteva raskid razuma s emocijama, pri čemu razum pokazuje na put, a emocije obezbeđuju izvor snage. Oni koji prežive često govore o tome kako su razum doživeli kao stvaran *glas*.

Godine 1982. na Stiva Kalahana, moreplovca i konstruktora brodova, naleteo je kit, razbio mu brod i potopio ga. Pošto su ga 76 dana nosile struje po Atlantiku, na čamcu veličine nešto manje od dva metra, on je svoje spasenje doživeo kao plovidbu pod komandom *kapetana*, koji mu je izdavao naređenja i održavao mu sledovanja vode, čak i kad je njegov buntovnički (emotivni) duh prigovarao. Njegov kapetan rutinski je podučavao *posadu*. Tako, pod nepopustljivom stegom, bio je u stanju da odbaci misli o tome da je njegov položaj beznadežan i da zatim preduzme prve, neophodne korake na svom putu spasenja: da nespутano razmisli, da prouči sopstveni položaj i skuje plan.

4. Izvedite ispravan, presudan potez. Oni koji prežive voljni su da reskiraju kako bi spasili sebe i druge. Istovremeno, oni su hrabri i oprezni u svom naumu. Loren Elder bila je jedina preživela u udesu lakog aviona u visokoj planinskoj oblasti. Pošto je avion udario o vrh visine 4.000 metara, ona je, slomljene ruke, ispod sebe kao na dlanu videla dolinu San Hoakin u Kaliforniji, ali su joj se isprečile nepregledna pustoš i strme i zaleđene litice. U suknji i bluzi, čizmama s potpeticom od 5 cm, i bez ikakvog donjeg veša, puzala je „na sve četiri-

ri, krećući se postrance kao nekakav pauk“, kao što je kasnije izjavila, „održavajući se na ledu, dovijajući se rukama i nogama“.

Pred njom je bilo tridesetšestočasovno pentranje kao deo *prividno nemogućeg zadatka*. Međutim, Elderova je sebi dopuštala da razmišlja samo o sledećoj velikoj steni. Preživeli uspevaju da velike zadatke podele na manje, izvodljive zadatke. Oni sebi postavljaju izvodljive zadatke i osmišljavaju kratkoročne planove kako bi ih ispunili. Preterano su precizni u izvođenju ovih zadataka. Elderova je odmeravala svaki korak pre nego što bi ga napravila i često se zaustavljala kako bi se odmorila. Veoma retko prave greške. Ispomažu se onim što im je nadohvat ruke kako bi napredovali iz trenutka u trenutak, iz sata u sat, iz dana u dan.

5. Proslavite uspeh. Preživeli se veoma raduju čak i najmanjem uspehu. To im pomaže da motivaciju održe na visini i sprečava ih da upadnu u smrtonosno beznade. Time se, takođe, dolazi do predaha u neizrecivom naprezanju u okolnostima kad je život u opasnosti. Elderova je izjavila da je, kad se konačno spustila s prvog vrha, pogledala na nestvarno strmu liticu i pomislila: „Vidi, vidi, šta si ti to samo izvela... Ushićena, uzviknula sam da je sve odjekivalo pustim klancom.“ Čak i sa slomljenom rukom, radost je bila neprestan pratilac Elderove. Onaj ko zaista želi da preživi uvek sebi govori: blago tebi, *živ si*. Viktor Frankl pisao je o tome kako se osećao u vreme dok je bio zatočen u Aušvicu: „Kako smo samo bili zadovoljni; srećni uprkos svemu.“

6. Budite spasilac, ne žrtva. Ono što čine preživeli uvek čine za nekog drugog, čak i kad je taj drugi hiljadama kilometara daleko. Postoji bezbroj načina da se to izvede. Kad se Antoan Sent-Egziperi prizemljio u Libijskoj pustinji, pošto je njegov poštanski avion pretrpeo oštećenje na motoru, pomišljao je na to kako bi njegova žena patila ako bi on odustao i ako se ne bi vratio. Josi Ginsberg, mladi izraelski planinar, dve nedelje lutao je bolivijskom džunglom pošto se prethodno odvojio od svojih prijatelja. Zamišljao je svoju prelepu prijateljicu s kojom je spavao svake noći dok su putovali. Sve što je činio, činio je zbog nje. Ljudi ne mogu da prežive sasvim sami; neophodno je da imaju veoma jak motiv.

Viktor Frankl saopštava nam to ovako: „Ne ciljate na uspeh – što više ciljate na uspeh i što vam uspeh više postaje meta, to ćete ga više promašiti.“ On predlaže da uspeh shvatimo kao slučajaj, sporedan efekat lične posvećenosti uzroku koji nas nadmašuje ili kao uzgredni proizvod prepuštanja drugoj osobi.

7. Uživajte na putu spasenja. Možda izgleda protivrečno, ali čak i u najstrašnijim okolnostima preživeli pronalaze nešto u čemu mogu da uživaju, nekakav način da se zabave i nasmeju. Spasavanje može da bude monotono, a čekanje je samo po sebi umetnost. Elderova je samu sebe zatekla kako se naglas cereka kad je počela da podozreva da bi neko, dok se tako verala po stenju, ipak mogao da joj zaviri pod suknju. Čak je i Kalahan, dok mu je brod tonuo, zastao kako bi se sam sebi nasmejao jer je, dok je pokušavao da se dočepa svog malog čamca, držao nož u zubima, kao pravi gusar. A Viktor Frankl je, svojim sapatnicima iz Aušvica koji su pokazivali znake beznađa, naređivao da nateraju sebe da svakog dana pomisle na nešto smešno.

Oni koji prežive takođe koriste intelekt da stimulišu, smire i zakupe um. Dok se kretao preko gotovo vertikalne litice u Peruu, Džo Simpson smislio je kako da po ritmičkom obrascu zarije svoju seki-ru, zatim da svoju drugu ruku zarije u snežni pokrivač i da zatim izvede zastrašujući, neveliki skok svojom zdravom nogom. „Precizno sam ponavljao obrazac“, pisao je on kasnije. „Počeo sam da se osećam potpuno odvojen od svega unaokolo.“

Pevanje, razmišljanje, recitovanje poezije, prebrojavanje čega bilo i rešavanje matematičkih problema u glavi može da učini to da čekanje postane izvodljivo, pa čak i prijatno, a uz to i da izoštri čula i utiša strah. Stokdejl beleži: „Onaj ko je u ovaj eksperiment ušao s hrpom poezije koju je već znao napamet obdaren je najvećim darovima.“

Kad se Lans Armstrong podvrgao strahovitoj hemoterapiji, njegova mantra postale su vrednosti njegove krvi: „Te vrednosti postale su moja svakodnevna vodilja; one su mi bile motivacija... Usredsređivao bih se na te vrednosti, kao da mogu da na njih utičem svojim duhom.“

O tome kad se izgubio u bolivijskoj džungli, Josi Ginsberg piše: „Kad sam shvatio da se osećam beznadežno, šaputao sam svoju mantru: 'Čovek od akcije, čovek od akcije.' Ne znam gde sam pokupio taj

izraz... Ponavljao sam to iznova i iznova: Čovek od akcije čini sve što mora, on se ne plaši i ne brine.“

Preživeli doživljavaju svoj zlosrećan položaj kao što atleta doživljava sport. Drže se svoje amajlije. Otkrivaju osećaj koji preplavljuje one najveštije, *zonu* u kojoj emocije i misli uravnotežuju jedne druge tako što navode na neprekidnu akciju. Razigran pristup kritičnim okolnostima takođe dovodi do izuma, a izum može da dovede do nove tehnike, strategije ili do plana koji može da vas spase.

8. Primećujte ono lepo. Preživeli su se navikli na čuda sopstvenog sveta, naročito u susretu sa smrtonosnom opasnošću. Zapažanje onog lepog, osećanje strahopoštovanja, otvara čula ka okolini. (Kad ugledate nešto lepo vaše zenice se, u stvari, šire.) Godine 1982. Debi Kili i još četvoro ljudi našli su se u Atlantiku pošto je njihov brod potopio uragan. Nisu imali nikakve zalihe, nisu imali vodu, i bez spasilaca bi nastradali. Dva člana posade pili su morsku vodu i polude-li. Kad je jedan od njih skočio preko ograde i kad su ga na njene oči pojele ajkule, Kili je osetila kako i ona počinje da ludi, i onda je rekla sebi: „Usredsredi se na nebo, na ono lepo na njemu.“

Kad se Sent-Egziperijev avion prinudno spustio u Libijsku pustinju on je bio uveren da je propao, ali je nastavio u ovom duhu: „Evo nas, osuđeni smo na smrt, pa ipak izvesnost smrti ne može da se uporedi sa zadovoljstvom koje osećam. Radost koju crpim iz ove polovine pomorandže koju držim u ruci jedna je od najvećih radosti koje sam ikad upoznao.“ Ni u jednom trenutku nije prestao da oplakuje svoju zlu kob ili, ako i jeste, to je bilo samo da bi se nasmejao samom sebi.

9. Verujte da ćete uspeti. Upravo u tom trenutku, u skladu s onim što nazivam *vizijom*, volja za životom postaje neraskidivo čvrsta. Strah od smrti nestaje i navire nova snaga da se pođe dalje. „Tokom poslednja dva dana opsade“, priseća se Ralston, „osetio sam nesvakidašnji priliv energije, čak i kad sam ostao bez hrane i vode.“ Elderova kaže: „Osećala sam se odmorno i ispunjeno neakvom neobičnom energijom... Bilo je to kao da mi je bila zajamčena neograničena količina energije.“

10. Predaja. Da, možda ćete umreti. U stvari, umrećete, zato što svi umiremo. Međutim, možda to neće biti baš danas. Neka vas to ne brine. Zaboravite na spasioce. Sve što vam je potrebno ionako je već u vama. Daglas Robertson, mornar koga je, trideset osam dana, more nosilo tamo-amo pošto mu je brod potonuo, savetuje da o spasenju razmišljamo na sledeći način: „Spasioci će se pojaviti kao dobrodošao prekid na... putu spasenja.“ Jedan psiholog, specijalizovan za probleme spasavanja, ovo naziva *pomirenjem bez odustajanja; to je spasenje putem prepuštanja*.

Simpson izveštava ovako: „Verovatno bih umro tamo u tom ste-nju. Ta misao nije me uzburkala... više nisam mario za strah od smrti.“ *Tao Te Čing* objašnjava kako ova predaja vodi do spasenja:

Nosorog nema gde da zabije svoj rog,
Tigar nema gde da zarije svoje kandže,
Vojnici nemaju kuda da jurnu bajonetima.
Dakle,
Šta je razlog tome?
Razlog je tome što na njemu smrtne tačke
Nema nijedne.

11. Preduzmite sve što je neophodno. Elderova se spustila niz led koji je visio vertikalno i suočila se sa stenjem bez ikakvog iskustva i bez opreme. U mrklom mraku, Kalahan je zagnjurio u potopljeni salon svog broda koji je tonuo, istovremeno rizikujući i spasavajući sebi život. Aron Ralston odsekao je sebi šaku kako bi se oslobodio. Pacijent oboleo od raka pristao je da ga gotovo ubiju hemoterapijom samo kako bi mogao da nastavi da živi. Oni koji prežive imaju razlog da žive i spremni su da sav ulog stave na sebe. Oni poseduju ono što psiholozi nazivaju metaznanjem: oni poznaju svoje mogućnosti, ne precenjuju ih i *ne* potcenjuju. Oni veruju da je sve moguće i ponaša-ju se u skladu s tim.

12. Nikad ne odustajte. Kad je na Apolu 13 eksplodirao rezervoar za kiseonik, očigledno presuđujući i posadi, zapovednik Džim Lovel odlučio je da zemaljskom centru prenese svaki podatak do kojeg uspe do dođe, čak i po cenu da na povratku brod izgori. Simpson, Eldero-va, Kalahan, Kili, Stokdejl, Ginsberg „bili su, svi, podjednako odlučni i znali ovu konačnu istinu: ako ste i dalje živi, uvek postoji još nešto

što možete da uradite. One koji prežive, neuspeh ne obeshrabruje lako. Oni prihvataju to da se okolina neprestano menja i znaju da moraju da se prilagode. Kad padnu, podignu se i ceo proces počnu ispočetka, seckajući ga na izvodljive delove.

Preživeli uvek imaju jasan razlog zbog kojeg idu dalje. Oni svoj duh krepe tako što razvijaju drugi svet, sazdan od bogatog pamćenja, u koji mogu da pobegnu. Oni u zlehudoj sreći vide priliku. Posle toga, oni koji prežive uče iz proživljenog i zahvalni su za iskustvo koje su imali. Kao što mi je Elderova jednom rekla: „To iskustvo ne bih menjala ni za šta. A ponekad mi čak nedostaje. Nedostaje mi ono kristalno jasno saznanje šta sledeće treba uraditi.“

Oni koji bi da prežive iskušenja našeg sveta, da li u igri, poslu ili ratu, kroz bolest ili finansijsku propast, mogu to da ostvare na putu preobraženja. Međutim, do tog nenadmašnog stanja ne dolazi se čarolijom, u trenutku kad nam je potrebno. Ono navire iz životnog iskustva, iz stavova i iz običaja koji čine čoveka, suštine iz koje crpimo neophodnu snagu. Iskustvo preživljavanja je neuporediv dar: ono će vam kazati ko ste vi u stvari.

Lorens Gonzales,
novinar i publicista